

Kapitányi emlékpark Kunhegyesen

Szép történelmi időszakra emlékeztünk Kunhegyesen 2020 szeptember 5-én. A redempció kihirdetésének 275. évfordulója és az újkori nagykun kapitány választás 20. évfordulója tiszteletére, a történelmi Hármas Kerület, Nagykun kerületének egyik vezetője, Kossuth-kormánybiztosa, Varga Imre nagykun kapitány portréját ábrázoló emlékkövet, Györfi Sándor szobrászművész alkotását és Kapitányi parkot avattunk.

A Jászkunság történetének egyik mérföldköve az autonómiát jelentő redempció. Kihirdetésének az idén 275. évfordulóját ünnepeljük egész évben. A redempcióhoz kapcsolódó évforduló egy újabb megemlékezésre is alkalmas, ad, arra, hogy éppen 20 éves az újkori nagykun kapitány választás. Erre is készülve jött az ötlet, hogy Kunhegyes első Nagykun kerületi kapitánya, Varga Imre emléke előtt is tisztelegve, kapitányi parkot avassunk, emlékkövet helyezünk el, fát ültessünk, a kapitányi fasort.

*Nagykun kapitányok emlékműve
Kunhegyesen · Fotó: B. J.*

Fontos nekünk ez a park. Most egy olyan korban vagyunk, amikor az igazi értékek visszaszorulóban vannak. A Nyugat az identitáspolitikai örületével rohan a végzeté felé (a többségnek már régen nincs köze a keresztyénséghez, és az azon alapuló erkölcsöz), de reméljük, nálunk ez nem következik be. Ezért vagyunk mi itt, az őrhelyüket el nem hagyók, hogy mentsük át, korunkban

is alkalmazható támaszként világítsuk meg azokat az értékeket, melyek segítséget jelentenek. Élő példa vagyunk, arra, hogy okosan, innovatív módon cselekedve minden nehézségből fel lehet állni. A magyarság, de kiváltképp a Kunság lakói mindig jó példával álltak elől, ha a haza sorsáról volt szó.

A jelképek fontosak a mi kultúránkban. A park, ahol most állunk, ahol a nagykun kapitányok eleik emlékére és a történelmi múltunk előtti főhajtás jeleként fákat ültettek, ezzel emlékezve az újkori kun kapitány-választás 20. évfordulójára. Kezdetben évente választottak nagykun kapitányt a „Hatkunság” települései, de az egyéves időszak

A Nagykunság, és az egykori Jászkun Kerület hazánk történelmében különleges színteret képviselt, amire ma is büszkék lehetünk. Kialakulásában, etnikai összetételében sajátos vonások jellemzik az egykori Jászkun Kerület belső életét. Irányítása eltért az általános magyar közigazgatástól. A helyi jogkörű, autonóm önkormányzat és igazgatás elkülönült a központi államhatalomtól, és annak politikai egységétől, a vármegyéktől. A Jászkun Kerület olyan módon illeszkedett az államba, hogy helyi szabadságjogait hangsúlyozva önkormányzatában a kerület létezéséig megőrizte az autonómia legfőbb vonásait. A jászkun önkormány-

Jász-, nagykun- és kiskunk kapitányok az emlékmű előtt Fotó: Incze Sándorné

nagyobb kezdeményezések kifizetésére nem volt alkalmas, ezért 2009-től három évenként választanak kun kapitányt a nagykun városok.

Nagykun kapitányok 2000–2020 között:

- 2000 - Horváth György, Kisújszállás
- 2001 - Györfi Sándor, Karcag
- 2002 - Balogh Márton, Túrkeve
- 2003 - Csikos Sándor, Berekszentmiklós
- 2004 - Simai János, Kunhegyes
- 2005 - Barta László, Kunmadaras
- 2006 - Smuta Zsolt, Kunszentmárton
- 2007 - Ullár Imre, Kuncsorba
- 2008 - Antal Zoltán, Kétpó
- 2009 - Illéssy Ádám, Kisújszállás
- 2012 - Bene Sándor, Karcag
- 2015 - Tóth Lajos, Túrkeve
- 2018 - Nagy András, Kunhegyes

zat gyökerei a középkorig nyúlnak vissza. Az etnikumában, életmódjában és kultúrájában különböző két népcsoport, a kunok és a jászok a 13. században érkeztek Magyarországra. Sorsuk a történelem során összefonódott. A befogadott és befogadó nép együtt alakította az ország történelmét. A kunokkal olyan jelentős haderő volt a király oldalán, amely mindig döntő erőt képviselt, amikor a haza sorsát kellett elrendezni. A büszke, öntudatos nép úgy integrálódott a magyar társadalomba, hogy elsősorban az autonómia révén megőrizte kultúrájának jelentős részét, de különösképp történelmi tudatát, ami a különböző korokban ugyan más-más tartalmat és formát öltött, de a kunktudat, és a jász öntudat mint a magyar történelmi tudat egy különös

színezete, mindig megmaradt. Autonómia és öntudat, az etnikus tudat, majd a redemptus tudat összetartozó fogalmak. Az a különleges a jászkun autonómiában, hogy egységben volt a függetlenség és a helyi szabály, amint azt Bánkiné dr. Molnár Erzsébet, az elismert történész írásaiból tudjuk.

Ez a park a hely kiválasztásában is különleges: közel áll Kolbazzsékhez, a Kunhegyes és Bánhalma határában lévő egykori közigazgatási központ helyéhez. Kolbazzsék ma már pusztá, de egykor a Nagykunok központja volt, az első közigazgatási központ, ahol minden, a tájegységet érintő fontos dologról döntés született. A török hódoltság után elveszítette központi szerepét, helyét a redempciót követően Karcag vette át, de emlékét kunhegyesi határrész neve őrzi.

ott lakott, s intézte a kerület ügyes-bajos dolgait. Iskolázottságukkal, széles látókörükkel jól szolgálták a haza ügyeit. Országos jelentőségű szerepet is vállalt néhányuk.

Kunhegyesen vagyunk, emlékezünk a település első nagykunkapitányára, Varga Imrére, akinek tiszteletére ma a park közepén álló emlékkövet avatjuk.

Ez a város egy különleges embert adott a Nagykunok számára. Varga Imre tehetős kunhegyesi családba született 1813-ban, s amint a nagykunok parasztpolgári családok többsége tette, legalább egy fiút jogi pályán taníttatott. Így lehetett az 1830-as években Kunhegyes város nótáriusa. Nagy valószínűséggel Illéssy János Nagykun kerületi kapitány haladó szellemű köréhez tartozott. A nevét 1843-ban a redempció századik évfordulójára kidogozott, a

lasztották. Az esztendő őszén a kerületi tiszttal együtt ő is lemondott. Amikor 1865-ben az országgyűlési választások után kinevezték a kerületi kapitányokat, ismét ő került a Nagykun kerület tiszttalára élére, mely tisztségre 1866. november 4-én bekövetkezett haláláig töltött be. Áldott legyen az emléke!

Olyan szép alkalom ez a mai. Legyen ez az a hely, ahol – Szent Ernő szavaival élve – „A jövő vendégül látja a múltat...”

Az idén 20 éve, hogy a jászkok példája nyomán a Nagykunok megválasztotta első újkori nagykunkapitányát, a kisújszállási Horváth György személyében. Ő már nem lehet itt közöttünk, pár napja tragikus hirtelenséggel elment a minden élők útján, de emléke velünk van, a kapitányi fasor egyik fája az ő emlékére áll.

Körömdi Lajos, a Nagykunok írója írta, A pusztá című versében: „megmutattam neked a széki pacsirtát, amely századok óta itt fészkel, és nem költözik el a szomszéd pusztákra sem, (...) miért tagadjam, ehhez a madárhoz hasonlítottam magam...” Valahogy ezek a sorok ráillenek Horváth György, Gyuri

A kapitányi tanácskozás résztvevői az emlékmű előtt Fotó: Incze Sándorné

A nagykunok történelmi szerepét ki kell emelnünk. A kunok kapitányok a helyi autonómia letéteményesei voltak. Helyi statútumokkal szabályozták az életet. Ügyeltek a rendre, a hagyományra, miközben országos dolgokban is eljárak. A vitás ügyeket helyben intézték, a főkapitánynak pallosjoga is volt. Az ítéleteket ott hajtották végre, ahol a bűnt elkövették. 1876-ban ugyan megszűnt a Jászkun Kerület, de tovább éltek a jogszokások.

A mi világunkban vajon mit jelképez a kunok kapitány? A tartást, az erőt, a mércét és mértéket. A Nagykun kerület élére 1749–1872 között mintegy 123 éven át az Illéssy család több kiváló férfit adott. Noha Karcagon volt a kerület székhelye, a kapitányok Kisújszálláson, Kunhegyesen, vagy ki hová valósi volt,

kerületek működésének átszervezésére vonatkozó tervezete kapcsán megismerte az egész Nagykunok. Az 1845-ös redempciós ünnepségen, amikor nemcsak a 100.évfordulót, hanem a nádor hivatalba lépésének 50. évfordulóját is ünnepelték, már, mint Kunhegyes főjegyzője vett részt, a júniusi tisztújításon pedig a Jászkun Kerület főjegyzőjévé választották. 1848. november 15-től a Jászkun Nemzetőrség szervezésének és felszerelésének felügyeletével megbízott kormánybiztos lett. A világosi fegyverletételig végig Korponay János ezredes alakulata mellett volt. A szabadságharcban betöltött szerepe miatt kötél általi halálra ítélték, de az uralkodó kegyelmével 4 év börtönbüntetést kapott. A kiegyezés után a kerület nagy tekintélyű vezetőjét kunok kapitánnyá vá-

Horváth György nagykunok kapitány fája a kegyelet virágaival · Fotó: B. J.

nagykunok kapitány urunk életére is. Isten áldjon Gyuri! Nyugodj békében! Emlékedet megőrizzük.

A jász- és kunok kapitányok egy szál fehér virágot tettek a lélekküldővel feldíszített fa alá.

Dr. Bartha Júlia néprajzkutató